

УДК 141.32:130.2(73)

DOI: <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2024/11-9/13>

Ярослав СОБОЛЄВСЬКИЙ, д-р філос. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0001-8251-2744

e-mail: yasobolevsky@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ФІЛОСОФСЬКО-КОСМОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТРАНСЦЕНДЕНТАЛІЗМІ

Вступ. Наголошено, що в історії ранньої американської філософії особливе місце посідає течія американського трансценденталізму. Її особливість полягала в тому, що вона поєднала в собі величну літературу, ідеалістичну філософію та ірраціональний світогляд. Досліджуючи феномен природи у своїх філософських рефлексіях, американські трансценденталісти звертаються до космічних рівнів, наділяючи Всесвіт розумом та душею.

Методи. Застосовано метод історико-філософської реконструкції для відтворення контексту, у якому виник американського трансценденталізму, герменевтичний метод для інтерпретації філософських текстів, з метою розкриття ідей Всесвіту, мікро- та макрокосмосу, а також свідомості, які передаються через символи та метафори. Для усебічного розгляду різних аспектів філософії американського трансценденталізму як цілісної системи було залучено порівняльний метод та системний аналіз, що інтегрує уявлення про космос, свідомість та метафізичні принципи.

Результати. Розкрито, що образ "прозорого ока" Р. В. Емерсона, описаний у есеї "Природа" (1836 р.), символізує стан повного злиття людини з природою, коли особисте "Я" зникає, поступаючись місцем сприйняттю Всесвіту. Око американського трансценденталіста спрямоване на космос, воно пропускає крізь себе всю реальність, наголошуючи на глибокому зв'язку між людиною та космосом. З іншого боку, підкреслено єдність з природою, яку детально дослідив та перевірів в експерименті усамітнення Г. Д. Торо. У своєму творі "Волден" (1854 р.) Г. Д. Торо описує прагнення до єдності з природою, відмежовуючи себе від суспільства та занурюючись у життя наодинці з природою. Його експеримент демонструє, яким чином просте, споглядальне життя дає змогу глибше зрозуміти себе і Всесвіт. Також аргументовано, що космічна поезія В. Вітмена, особливо збірка "Листя трави" (1855 р.), сповнена тропами космосу, де простір і час сприймаються як єдине ціле, а образи Землі і небесних світил взаємопов'язані із людською душею, створюючи символічну картину єдності людства з безмежним Всесвітом.

Висновки. Визначено, що американський трансценденталізм був не лише літературним рухом, а й потужним філософським напрямом, який сприяв глибокому розумінню взаємозв'язку людини з природою зокрема, та космосом і духовними силами – загалом. Доведено, що філософи-трансценденталісти, такі як Р. В. Емерсон, Г. Д. Торо та В. Вітмен, трактували космос не тільки як фізичний простір, а й як символ вищої істини, до якої людина може наблизитися через гармонію свідомості з природою. Американські трансценденталісти акцентували увагу на внутрішньому пізнанні, на інтуїції та духовності, які залишаються актуальними і сьогодні, як і заклики до життя в гармонії з величною природою.

Ключові слова: історія філософії, філософія XIX ст., американська філософія, трансценденталізм, ідеалізм, природа, космос, свідомість.

Вступ

У XIX ст. в Сполучених Штатах Америки виникає унікальна філософська течія, яка визначила інтелектуальний ландшафт американської філософії на довгий час. Це американський трансценденталізм – філософсько-літературний рух, що виник у першій половині XIX ст. та визначив не лише літературу, але й живопис, поезію, національну ідею. Він був тісно укоріненним у дух романтизму, віяння якого принесли до Сполучених Штатів емігранти, мандрівники, викладачі, студенти тощо. Представники цього руху, такі як Ральф Волдо Емерсон (Ralph Waldo Emerson, 1803–1882), Генрі Девід Торо (Henry David Thoreau, 1817–1862), Волт Вітмен (Walter Whitman, 1819–1892), Маргарет Фуллер (Sarah Margaret Fuller Ossoli, 1810–1850) та інші, були не лише глибоко занурені у філософські питання про свідомість та природу, але й намагалися віднайти спосіб гармонії між внутрішнім "Я" людини та зовнішнім світом, що її оточує. Сам американський романтизм виникає як реакція на Просвітництво, яке проголосило добу розуму у XVIII ст., утім, не запропонувало нічого людині, окрім спекулятивних розмишлів. Соціальна нерівність у Сполучених Штатах зростала, відчувалося незадоволення досягненнями цивілізації, яка не збагатила людину духовно та матеріально. Центральною темою філософських роздумів був зв'язок між людською свідомістю, космосом і духовними аспектами буття.

Метою статті є аналіз основних ідей американського трансценденталізму, зокрема дослідити філософські уявлення американських філософів про устрій Світу, про його глибинні виміри та принципи. Продемонструвати, як концепції космосу та свідомості в американ-

ському трансценденталізмі сприяли розумінню ролі людини у всесвіті та взаємозв'язку індивідуальної свідомості з універсальними принципами буття.

Методи

У статті було використано метод історико-філософської реконструкції для відтворення контексту появи американського трансценденталізму та впливу ідей цієї течії на філософію й суспільство XIX ст. Завдяки використанню герменевтичного методу стало можливим інтерпретувати філософські тексти і виявити глибинні ідеї про Всесвіт, космос (мікро- та макро-) і свідомість, що стоять за символами та метафорами. Порівняльний метод дозволив здійснювати зіставлення ідей як у межах американського трансценденталізму, так і з ідеями інших гілок філософії. Для комплексного огляду різних аспектів філософії американського трансценденталізму як єдиної системи було задіяно системний аналіз, який інтегрує уявлення про космос, свідомість і метафізичні принципи.

Результати

Суспільно-політичні виклики XIX ст. радикальним чином вплинули на настрої у суспільстві, викликаючи діаметрально протилежні почуття – від захоплення науково-технічним прогресом до занепокоєння негативними тенденціями в економічному житті пересічного громадянина. У своїй відомій книзі "Прогрес і бідність: Дослідження причин промислових депресій і зростання злиднів зі зростанням багатства: Спосіб подолання" ("Progress and Poverty: An Inquiry into the Cause of Industrial Depressions and of Increase of Want with Increase of Wealth: The Remedy", 1879 р.) соціолог та журналіст Генрі Джордж (Henry George, 1839–1897) вдало описав цей стан розчарування

світом: "На початку цієї чудової епохи було природно очікувати, і це очікувалося, що нові винаходи мають полегшити працю і покращити становище робітника; що колосальне збільшення потужності виробництва зробить справжню бідність справою минулого. Чи могла людина минулого століття – Франклін чи Прістлі – передбачити появу пароплава, який замінив вітрильне судно, залізничного поїзда замість воза, жнивarki замість коси, молотарки замість ціпа... Проте розчарування слідувало за розчаруванням і що відкриття за відкриттям, винахід за винаходом не полегшили праці тих, хто найбільше потребував перепочинку, і не принесли достатку бідним" (George, 1905, p. 3). Розчарування у раціональному сприяло посиленню інтересу до ірраціонального, що, у свою чергу, вплинуло на становлення романтизму з його акцентом на глибинних рівнях душі, переживаннях та відчуттях. У літературі посилюється вплив європейських письменників та філософів. Ідеалізм змінює уявлення філософів про світ, постулюючи переконання, що в основі реальності лежить не матеріальне начало, а ідеальне, певна духовна першооснова. Це означало, що саме мислення та свідомість первинні щодо матеріального світу. Для американських трансценденталістів, як і для європейських ідеалістів, вихідним принципом філософських поглядів було переконання, що і космос, і природа, і все, що оточує людину, є своєрідним відображенням певної вищої реальності.

Американський філософ і богослов Джонатан Едвардс (*Jonathan Edwards*, 1703–1758) належав до мислителів епохи Великого пробудження XVIII ст. У своїх проповідях та трактатах він неодноразово наголошував на необхідності виправити помилки свого покоління. Пілігрими, які прибули до берегів Нової Англії у XVII ст., мали на меті розбудувати теократичне суспільство зі строгою мораллю та міцною вірою, утім, ці задуми було реалізовано лише частково. У його поглядах сам космос поставав Богом, він розглядав Всесвіт як відображення божественної присутності та дії Бога. На думку американського філософа, природа і Всесвіт є засобами, через які Бог проявляє свою славу та досконалість. Американський філософ у своїй роздумах приходив до незвичних висновків: "Космос – це Бог... увесь простір, який існує поза межами творіння, увесь простір, який був до створення, – це Сам Бог" (Jenkins, 1993, p. 174).

Американський трансценденталіст Р. В. Емерсон відомий як автор багатьох видатних філософсько-літературних творів: "Досліди" (*"Essays: First Series"*, 1841; *"Essays: Second Series"*, 1844), "Обранці людства" (*"Representative Men"*, 1850), "Посібник з життя" (*"The Conduct of Life"*, 1860). У своїх працях він намагався напрацювати новий тип філософії, який був би живим словом та перемінливою думкою. Саме тому його стиль викладу думки залучає читача до постійних пошуків нових сенсів та змістів. Ключовим і центральним поняттям його філософських пошуків було поняття "природи", яке виходило за межі звичного розуміння. У маніфесті американського трансценденталізму Р. В. Емерсона "Природа" (Emerson, 1836) природа постає фіхтеанським "Не-Я", вона є живим організмом, що постійно взаємодіє з "Я". Водночас природа не лише існує незалежно від людини, вона також є частиною єдиного космічного цілого: "З філософської точки зору, Всесвіт складається з природи і душі", – пише автор (Emerson, 1836, p. 7). Поняття "природи" постає полісемантичним, що ускладнює пошуки остаточної дефініції, утім, сам американський філософ наголошує на широкому сенсі цього слова. Він використовує поняття для позначення не лише біологічної природи чи природи людини, але й культури, мистецтва,

навіть власне тіло людини – все, що є "Не-Я". З одного боку, мислитель розуміє природу як те, що не зазнало трансформації з боку людини, але, з іншого боку – мистецтво постає частиною природи. В одному пасажі автор зазначає: "Природа, у загальному розумінні, належить до сутностей, незмінних людиною – космос, повітря, річка, лист. Мистецтво застосовується до змішання його волі з тими ж речами, як у будинку, каналі, статуйі, картині" (Emerson, 1836, pp. 7–8), проте безпосередньо перед цим стверджує "...все, що філософія визнає як НЕ Я, тобто і природа, і мистецтво, усі інші люди та моє власне тіло, має бути класифіковано під цією назвою ПРИРОДА" (Emerson, 1836, p. 7).

Для Р. В. Емерсона космос має сакральне значення, його вплив на людину не обмежується виключно наданням життєвого простору чи психологічним аспектом, космос постає з естетичної та логічної позицій: "Але якщо людина усамітниться, нехай вона споглядає зірки. Промені, які надходять із цих небесних світів, стануть межею між нею та звичайними речами. Можна подумати, що атмосферу було зроблено прозорою з метою дати людині відчуття в небесних тілах вічну присутність піднесеного. Коли дивимось на них із вулиць міст, якими величними вони здаються! Якби зірки з'являлися на небі лише раз у тисячу років, яку б віру, яке б піднесення вони вселили б у людей; протягом багатьох поколінь зберігалась би пам'ять про побачене місто Бога! Але щочас на небі з'являються ці промовці краси і осяють всесвіт своєю посмішкою" (Emerson, 1836, pp. 9–10). Відчуття гармонії та краси у природі має позитивний терапевтичний ефект для людини, і сам філософ на власному прикладі демонструє цей ефект. Він описує власний досвід долучення до природи, досвід безпосереднього переживання єднання з нею, коли на сторінках "Природи" реконструює особливості однієї з численних прогулянок. Описуючи природу як декорацію величного свята, де панує вічна молодість, Р. В. Емерсон наголошує на розумності та вірі: "Я стою на голій землі, мою голову обвіває бадьоре повітря, вона піднята високо в нескінченний простір, і вся самозакоханість зникає. Я став прозорим оком [transparent eye-ball]. Я ніщо. Я бачу все. Потoki Вселенського Буття циркулюють крізь мене; Я частина або частка Бога" (Emerson, 1836, p. 13). Ця ідея прозорого ока є метафоричним образом, покликаним продемонструвати специфіку сприйнятливого способу існування, такого, що пропускає весь космос крізь себе. Іншими словами, щоб зрозуміти природу, її не лише треба раціональним способом споглядати, досліджувати, але й ірраціонально відчувати її присутність. На подібне здебільшого здатні діти, оскільки у своїй безпосередності вони можуть не лише бачити Сонце, наприклад, але й відчувати його серцем.

У своїй статті "Втілене очне яблуко Дікінсона: трансценденталізм і масштаб бачення" (*"Dickinson's Embodied Eyeball: Transcendentalism and the Scope of Vision"*, 2004) Мішель Колер (Michelle Kohler) досліджує філософські змісти метафоричних образів трансцендентальної літератури Емілі Дікінсон, порівнюючи їх із метафорами американських трансценденталістів. Наприклад, було продемонстровано, що один з найбільш пам'ятних метафоричних образів Р. В. Емерсона "прозоре око" демонстрував ситуацію відсторонення споглядання від власного тіла та "егоїзму", шляхом злиття з тим, що око бачить. У цьому прозорому та безтілесному стані повного єднання з величною природою Емерсон стверджує: "Я ніщо; Я все бачу" (Emerson, 1836, p. 13). "Усе», до якого Емерсон прагне отримати доступ, – це не просто

гармонія з природою чи навіть знання, але сприйняття глибокої єдності між людським духом і світом природи, єдності, яку він формулює як всепроникну систему аналогій або метафор. Таким чином, він позиціонує прозоре, безтілесне бачення як один із засобів метафоричної мови і розглядає таке "метафоризування" як візуальне відкриття емблематичної, символічної природи речей, а не як "примхливий" винахід" (Kohler, 2004, р. 29). Як висновок Е. Кохлер зазначає, що американський трансценденталіст вважає парадоксальне бачення природи джерелом метафоричної мови, і навпаки, метафорична мова виступає засобом описування парадоксальності природи.

У праці "Роботи і дні" ("*Works and Days*"), що входить до збірки "Суспільство і самотність" ("*Society and Solitude*", 1870.), Р. В. Емерсон демонструє всю важливість правильного вживання термінів відповідно до їх дефініції. Він підкреслює унікальність терміна "космос", який у дечому кращий за термін "природа": "Незвичайно, що в нашій багатій англійській мові немає слова, яке позначало б обличчя світу. *Kinde* був старим англійським терміном, який, однак, заповнював лише половину діапазону нашого чудового латинського слова з його делікатним майбутнім часом – *natura*, що ось-ось має народитися, або те, що німецька філософія позначає як *становлення*. Але ніщо не виражає тієї сили, яка, здається, працює тільки на красу. Грецький *Космос* виражає, і тому з великою доречністю Гумбольт назвав свою книгу, яка розповідає про останні результати науки, «*Космос*»" (Emerson, 1870, р. 154). Таким чином, і Р. В. Емерсон, і інші американські трансценденталісти стверджували, що людина не відокремлена від природи, а є її логічною частиною, що, у свою чергу, дозволяє не лише пізнавати зовнішній світ, а й краще зрозуміти себе та покладатися на себе.

У вченні американських трансценденталістів свідомість відіграє одну із ключових ролей у процесі пізнання істини, свідомість – це не просто механічний процес опрацювання інформації, вона постає чимось більшим. Це своєрідний зв'язок із глибинними духовними силами, що пронизують весь світ, саме тому американські трансценденталісти вважали, що людська свідомість здатна вийти за межі чуттєвого сприйняття і відкрити істини, що перебувають за межами матеріального світу. Як стверджує Р. В. Емерсон: "Кожен природний факт є символом якогось духовного факту" (Emerson, 1836, р. 3). Дослідник історії американського трансценденталізму Давид Робінсон (David M. Robinson) підкреслює особливий статус космосу в поглядах Р. В. Емерсона: "Дедалі ясніше Емерсон усвідомлював, що матеріальний природний світ може бути найдоступнішим входом у нематеріальне царство духу. Для нього не могло бути поділу між науковою перспективою та релігійною. Наукові досягнення зміцнили його віру в єдиний космос, прояв єдиної сили чи енергії" (Robinson, 2015, р. 82).

Філософські погляди американського поета-трансценденталіста Волта Вітмена деякі дослідники аналізують щодо схожості з різними філософськими ученнями, наприклад, окремі дуалістичні ідеї порівнюються з уявленнями китайської космології про два начала – Інь та Ян "...у космосі, гармонізованому полярністю та божеством" (McMahon, 1986, р. 47). У працях Р. В. Емерсона часто зустрічається ідея "Наддуші" (Over-Soul), це поняття, яке означає певну універсальну свідомість, яка об'єднує кожну людину з божественним началом. У своїй статті "*Довіра до себе: філософія Ральфа Емерсона в інформаційному суспільстві*" (2020 р.) дослідник Богдан Бень пише: "У трансцендентальній термінології Ральфа Емерсона довіра стає практичним вираженням єдності людей

як частин єдиної Наддуші (Over-Soul) – таким чином відкриваючи перспективу солідарного узгодження позицій окремих людей і спільнот" (Бень, 2020, с. 29). Людина, на думку американських трансценденталістів, має здатність через інтуїцію і духовні практики пізнати вищу Істину, що дозволяє їй гармонійно співіснувати з космосом.

У своєму знаменитому творі "Волден" ("*Walden; or, Life in the Woods*", 1854) Г. Д. Торо демонструє на практиці, як свідоме відсторонення від марного суспільного життя і зосередженість на спогляданні природи може привести до глибшого розуміння світу і самого себе. Його ідея "жити просто і в гармонії з природою" є відлунням філософії, яка проголошує важливість інтроспекції, самопізнання та духовного збагачення через природу. Він образно описує можливість сходження до космологічних проблем, шляхом єднання з природою, на прикладі звичайних щоденних практик, як то ловля риби: "Дивне те відчуття, особливо темної ночі, коли думки линуць до колосальних космологічних тем з інших сфер – аж раптом смикання волосіні уриває роздуми і знову пов'язує тебе з Природою" (Торо, 2020, с. 255–253). У цьому полягає суть філософії Г. Д. Торо, вона багатозарова, еkleктична, подекуди медитативна, це яскравий приклад результативного експерименту філософського усамітнення. Особливий вплив на американську філософську традицію здійснив Г. Д. Торо такими роботами, як "Тиждень на річках Конкорд і Мерримак" ("*A Week on the Concord and Merrimack Rivers*", 1849), "Волден, або життя в лісах" ("*Walden; or, Life in the Woods*", 1854), "Журнал Генрі Торо" ("*Journal of Henry David Thoreau*", 1906). Також у книзі В. Вітмена "Листя трави" ("*Leaves of Grass*", 1855–1891) звеличено близькість людини з природою, яка не видається йому гріховною, радше прекрасною.

Дослідник філософської спадщини В. Вітмена Стівен Олсон (Steven Olson) вважає, що космос є великим тропом у творчості американського трансценденталіста: "Він розуміє його як географічний, позаземний, внутрішній або психологічний і як тривимірний фізичний простір. Ці різні простори часто мають символічне значення, починаючи від соціального та політичного союзу Сполучених Штатів до глобальної єдності, духовної реалізації, до виходу за межі смерті та до божественності. Хоча він однаково трактує простір у своїй поезії та прозі, його поезія є найяскравішим прикладом" (Olson, n.d.). Як і для інших трансценденталістів, образи неба, простору постають чимось більшим, ніж географічний простір. Автор дослідження стверджує: "Цитування посилань на космос у порядку їх появи у виданні "*Листя трави*" 1891–1892 рр. вказує на широке використання Вітменом тропу у своїй поезії. "*Song of Myself*" каталогізує географічні райони Сполучених Штатів і світу, передвіщаючи єдність на землі. Він асоціює вірші поета та землю із зірками, каламбурно стверджуючи, що "листя трави – це не менше, ніж подорож зірок" (розділ 31). Він пов'язує "Простір і час" із баченням поета, коли його "долоні покривають континенти" (розділ 33). Нарешті, він проєктує людство назовні та вгору до "мільйона всесвітів" (розділ 48)" (Olson, n.d.).

Американський трансценденталізм не існував у інтелектуальному вакуумі, він був логічним вищеземним свого часу. Він з'явився на ґрунті європейської філософії, яка була презентована романтизмом та ідеалізмом. Особливо праці видатного пруського філософа І. Канта, з його акцентом на трансцендентальному досвіді, були основою майбутніх напрацювань американських трансценденталістів. Сам термін "трансценденталізм" запозичений з кантівської філософії, використовувався для позначення того, що виходить за межі досвіду, але робить можливим

сам досвід. Для американських трансценденталістів пізнання космосу було можливим не лише через почуття, але й через інтуїтивне розуміння вищих істин.

Однією з філософських засад трансценденталізму було заперечення матеріалізму і раціоналізму, що панували в епоху Провсвітництва, про що у своєму маніфесті "Трансценденталізм" зазначає Р. В. Емерсон. Трансценденталісти ставили під сумнів раціоналістичну ідею, що наука й розум можуть дати відповіді на всі питання людського буття, бо вони насправді шукали глибших духовних істин через внутрішній досвід і особисте спілкування з природою. Незважаючи на те, що трансценденталізм періодично розглядається як індивідуалістичний рух, його вплив на суспільство не можна недооцінювати, оскільки як для американського суспільства, так і для решти людства, ідеї свободи, самовираження, моральної відповідальності і боротьби за справедливість знайшли відгук в умах людей.

Дискусія і висновки

Американський трансценденталізм був не лише літературним рухом американського романтизму, але й філософським рухом із закликом до глибшого осмислення місця людини у світі, її взаємозв'язку з космосом і вищими духовними силами. Для таких трансценденталістів, як Р. В. Емерсон, Г. Д. Торо, В. Вітмен, космос був не тільки фізичним простором, але й символом вищої істини, якої людина може сягнути завдяки єдності свідомості та природи. Філософія американських трансценденталістів зосереджена на внутрішньому пізнанні, інтуїції та духовності, ці ідеї досі є актуальними в сучасному світі, як і актуальними є заклики до гармонії з природою.

Список використаних джерел

- Бень, Б. Т. (2020). Довіра до себе: Філософія Ральфа Емерсона в інформаційному суспільстві. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та політознавство*, 6, 28–38.
- Торо, Г. Д. (2020). *Волден, або Життя в лісах* (Я. Стріха, Пер.). Темпора.
- Emerson, R. W. (1836). *Nature*. James Munroe and Company.

Yaroslav SOBOLIEVSKYI, DSc (Philos.), Assoc. Prof.
ORCID ID: 0000-0001-8251-2744
e-mail: yasobolevsky@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

- Emerson, R. W. (1870). *Society and solitude*. Fields, Osgood, & CO.
- George, H. (1905). *Progress and poverty: An inquiry into the cause of industrial depressions and of increase of want with increase of wealth*. The Joseph Fels fund of America. <https://www.loc.gov/item/29029761/>
- Jenkins, M. (1993). "The Being of Beings" Jonathan Edwards' understanding of God as reflected in his final treatises. *Scottish Journal of Theology*, 46(2), 161–190. <http://dx.doi.org/10.1017/s0036930600037674>
- Kohler, M. (2004). Dickinson's embodied eyeball: Transcendentalism and the scope of vision. *The Emily Dickinson Journal*, 13(2), 27–57. <https://dx.doi.org/10.1353/edj.2004.0010>
- McMahon, W. E. (1986). Grass and Its Mate in "Song of Myself". *South Atlantic Review*, 51(1), 41–55. <https://dx.doi.org/10.2307/3199554>
- Olson, S. (n.d.). Space. In M. Cohen, E. Folsom, & K. M. Price (Eds.), *The Walt Whitman Archive*. Retrieved November 6, 2024, from https://whitmanarchive.org/item/encyclopedia_entry677
- Robinson, D. M. (2015). The "New Thinking": Nature, self, and society, 1836–1850. In J. M. Mudge (Ed.), *Mr. Emerson's revolution* (1st ed., pp. 81–116). Open Book Publishers.

References

- Ben, B. T. (2020). Trust in yourself: Ralph Emerson's philosophy in information leadership. *Scientific notes of NaUKMA. Philosophy and religion*, 6, 28–38 [in Ukrainian].
- Emerson, R. W. (1836). *Nature*. James Munroe and Company.
- Emerson, R. W. (1870). *Society and solitude*. Fields, Osgood, & CO.
- George, H. (1905). *Progress and poverty: An inquiry into the cause of industrial depressions and of increase of want with increase of wealth*. The Joseph Fels fund of America. <https://www.loc.gov/item/29029761/>
- Jenkins, M. (1993). "The Being of Beings" Jonathan Edwards' understanding of God as reflected in his final treatises. *Scottish Journal of Theology*, 46(2), 161–190. <http://dx.doi.org/10.1017/s0036930600037674>
- Kohler, M. (2004). Dickinson's Embodied Eyeball: Transcendentalism and the Scope of Vision. *The Emily Dickinson Journal*, 13(2), 27–57. <https://dx.doi.org/10.1353/edj.2004.0010>
- McMahon, W. E. (1986). Grass and Its Mate in "Song of Myself". *South Atlantic Review*, 51(1), 41–55. <https://dx.doi.org/10.2307/3199554>
- Olson, S. (n.d.). Space. In M. Cohen, E. Folsom, & K. M. Price (Eds.), *The Walt Whitman Archive*. Retrieved November 6, 2024, from https://whitmanarchive.org/item/encyclopedia_entry677
- Robinson, D. M. (2015). The "New Thinking": Nature, self, and society, 1836–1850. In J. M. Mudge (Ed.), *Mr. Emerson's revolution* (1st ed., pp. 81–116). Open Book Publishers.
- Thoreau, H. D. (2020). *Walden, or Life in the woods* (Ya. Strikha, Trans.). Tempora [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 01.10.24
Прорецензовано / Revised: 15.11.24
Схвалено до друку / Accepted: 25.11.24

PHILOSOPHICAL AND COSMOLOGICAL CONCEPTS IN AMERICAN TRANSCENDENTALISM

Background. In the history of early American philosophy, the movement of American transcendentalism occupies a special place. Its peculiarity was that it combined great literature, idealistic philosophy and an irrational worldview. Exploring the phenomenon of nature in their philosophical reflections, American transcendentalists turn to the cosmic levels, endowing the universe with mind and soul.

Methods. The article uses the method of historical-philosophical reconstruction to reproduce the context of the emergence of American transcendentalism, the hermeneutic method for the interpretation of philosophical texts, with the aim of revealing the ideas of the universe, micro- and macrocosm, as well as consciousness, which are conveyed through symbols and metaphors. For a comprehensive consideration of various aspects of the philosophy of American Transcendentalism as a whole system, a comparative method and a systemic analysis integrating ideas about the cosmos, consciousness and metaphysical principles were involved.

Results. The image of the "transparent eye-ball" of R. W. Emerson, described in the essay *Nature* (1836), symbolizes the state of complete fusion of man with nature, when the personal "I" disappears, giving way to the perception of the universe. The eye of the American transcendentalist is directed towards the cosmos, it passes through all reality, emphasizing the deep connection between man and the cosmos. On the other hand, the unity with nature is thoroughly researched and tested in the solitude experiment of H. D. Thoreau. In his work *Walden* (1854), H. D. Thoreau describes the desire for unity with nature, separating himself from society and immersing himself in life alone with nature. His experiment demonstrates how a simple, contemplative life can lead to a deeper understanding of oneself and the Universe. In addition, the space poetry of W. Whitman, especially the collection *Leaves of Grass* (1855), is full of tropes of the cosmos, where space and time are perceived as a single whole, and the images of the Earth and heavenly bodies are interconnected with the human soul, creating a symbolic picture of the unity of humanity with the boundless universe.

Conclusions. American transcendentalism was not only a literary movement, but also a powerful philosophical trend that contributed to a deeper understanding of the relationship between man and nature in particular, and the cosmos and spiritual forces in general. Transcendentalist philosophers, such as R. W. Emerson, H. D. Thoreau, and W. Whitman, interpreted the cosmos not only as a physical space, but also as a symbol of a higher truth that man can approach through the harmony of consciousness with nature. American Transcendentalists emphasized inner knowledge, intuition, and spirituality, which remain relevant today, as do calls for living in harmony with majestic nature.

Keywords: history of philosophy, 19th century philosophy, American philosophy, transcendentalism, idealism, nature, cosmos, consciousness.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.